

Toespraak in de RK Kerk Joannes de Dooper door burgemeester Björn Lugthart

Als burgemeester bezoek ik inwoners van Pijnacker-Nootdorp die hun honderdste verjaardag vieren of echtparen die 65 of 70 jaar getrouwd zijn. Tussen de familie en taart/koffie probeer ik altijd even rustig met de jarige te praten: over het leven, over hoe het is om zo oud te zijn, zoveel te hebben gezien en zoveel te hebben meegemaakt. En dan gaat het bijna altijd ook over de oorlog. Voor de meeste mensen is dat de Tweede Wereldoorlog, al zijn er steeds meer mensen die een ander conflict hebben meegemaakt.

In deze gesprekken valt mij één ding altijd op: dat er mensen zijn die tijdens de oorlog noodgedwongen ingrijpende keuzes maakten, – ze kozen ervoor om onder te duiken of onderduikers te helpen, ze kozen ervoor om te vechten of te vluchten –.

Veel mensen hebben de bezettingsjaren ervaren als een tijd waarin ze niet de keuzes konden maken die ze wilden maken. Ze konden niet trouwen omdat hun geliefde in Duitsland werkte, ze konden niet naar school omdat ze Joods waren of omdat de school gevorderd was door de bezetter. Ze konden niet gaan waar ze wilden, ze konden niet omgaan met wie ze wilden, ze konden niet worden wat ze wilden. Ze hadden het gevoel dat hun leven stilstond. De oorlog, de bezetter, had hun de vrijheid om hun eigen keuzes te maken afgenomen. Door die gesprekken ben ik nog beter gaan begrijpen dat de vrijheid om je eigen keuzes te maken de essentie, de basis, van vrijheid is. Want hoe kun je jezelf zijn, je mening uiten, gaan en staan waar je wilt, als je niet kunt kiezen wie je wilt zijn, wat je mening is, waar je naartoe wil? En, een stapje verder: hoe kun je verantwoordelijk zijn voor jezelf en voor anderen als je niks te kiezen hebt? Want vrijheid is niet vrijblijvend; vrijheid komt met verantwoordelijkheid. Met de verantwoordelijkheid om er wijs mee om te gaan. Voor onszelf en voor anderen.

Een belangrijke wijsheid is dat we onze vrijheid moeten koesteren. Zeker de laatste jaren, door de oorlogen in Oekraïne en Gaza, zien we dat oorlog niet ver weg is. Maar ook in ons eigen land is vrijheid niet vanzelfsprekend, geen onverwoestbare zekerheid. Ook in ons eigen land moeten we alert blijven en tegenwicht bieden tegen stromingen, mensen en meningen die onze vrijheid verkwanselen.

Omdat ze mensen uitsluiten.

Omdat ze denken dat de hardste schreeuwers gelijk hebben.

Omdat ze mensen hun keuzevrijheid ontnemen.

Omdat ze onze grondrechten ter discussie te stellen.

Omdat ze onze rechtstaat ondermijnen.

Dat mogen we niet laten gebeuren.

Daar mogen we niet van weggijken.

Want het is onze verantwoordelijkheid om niet te verliezen

wat we bijna tachtig jaar geleden herwonnen.

Een andere wijsheid is dat we, om onze vrijheid te behouden, bereid moeten zijn om onze vrijheid te delen. Dat klinkt makkelijker dan het is. Maar misschien wordt het iets makkelijker als we samen één fundamentele keuze maken, als we samen kiezen voor verdraagzaamheid.

Als we er samen voor kiezen om ons niet in te graven in ons eigen gelijk, achter onze eigen grenzen en voordeuren,

maar ons best doen om achter iedere afkomst,

iedere kleur,

iedere geaardheid,

iedere mening,

een mens te zien.

Een mens die de vrijheid heeft om keuzes te maken.

Om zichzelf te zijn.

Om in vrijheid te leven.

En natuurlijk botst dat wel eens.

Natuurlijk voelt het wel eens alsof er veel van ons gevraagd wordt.

Maar wie zijn wij om anderen niet onze vrijheid te gunnen?

Mensen uit Syrië en Oekraïne, Soedan en Eritrea, en vele andere landen, die na een lange, uitputtende reis hier vrij en veilig willen leven.

Mensen die de keuze maken die veel mensen tijdens de Tweede Wereldoorlog moesten maken: tegen dood en onderdrukking, voor vrijheid en veiligheid.

Vaders en moeders die ervoor kiezen om hun kinderen in vrijheid te laten opgroeien

Zouden wij zelf een andere keuze maken?

Ik weet bijna zeker van niet.

Dus laten we vandaag hier,

samen,

niet alleen stilstaan bij het verleden,

toen we moesten vechten voor ons recht op vrijheid.

Maar laten we ook stilstaan bij onze plicht, onze verantwoordelijkheid, om die zwaarbevochten vrijheid - vandaag en iedere dag - aan elkaar te geven en te gunnen.

Dat betekent vooral dat we elkaar de vrijheid moeten geven om onze eigen keuzes te maken

Elkaar de vrijheid moeten gunnen om onszelf te zijn.

Want zoals de Rotterdamse dichter Jules Deelder schreef:

“De omgeving van de mens is de medemens.”

En wij zijn allemaal mens en medemens.

Praters en luisteraars, denkers en doeners, gevers en nemers.

Allemaal onszelf en allemaal anders.

Allemaal met het recht en de verantwoordelijkheid om vreedzaam samen te leven.

En dat kan alleen in alle vrijheid.